

Bastir un sistema d'educació públic o desballestar-lo?

Des de la junta permanent de la Intersindical-CSC Educació **hem elaborat un document de valoració general del sistema públic d'educació**. Creiem convenient **fixar els posicionaments del sindicat sobre els aspectes més rellevants del sistema educatiu** i per això us el compartim en aquesta publicació. Podeu descarregar-lo en PDF aquí a sota o llegir-lo directament en aquesta entrada.

La Intersindical sobre el sistema públic d'educacióBaixa

BASTIR UN SISTEMA D'EDUCACIÓ PÚBLIC O DESBALLESTAR-LO?

Les polítiques educatives a Catalunya s'han mogut i es mouen dins els paràmetres del neoliberalisme, combinant privatitzacions i retallades a la xarxa pública amb operacions de maquillatge i improvisacions, que amaguen les mancances de planificació i l'absència d'una voluntat real de fer de l'escola pública un eix vertebrador del nostre país.

Quan les retallades esdevenen estructurals

El procés de reestructuració capitalista (crisi) iniciat el 2008 va suposar la implantació d'una agenda de privatitzacions, retallades i desballestament dels sistemes públics de polítiques socials. Les que aleshores es van anunciar com a "mesures temporals i excepcionals" i que van afectar especialment els sectors socials més vulnerables, han estat en molts casos consolidades i llur reversió ha quedat fora de l'agenda dels diferents governs, amb independència de la seva suposada orientació ideològica.

Així, a Catalunya i pel que fa a l'Ensenyament, ens trobem amb la reticència del Departament a apostar per una reducció de ràtios, incomplint fins i tot la molt deficient LEC. D'aquesta manera, continua el degoteig de tancament de línies a l'escola pública, en lloc d'aprofitar les davallades demogràfiques puntuals per recuperar unes ràtios adients a les necessitats educatives dels estudiants i els centres .

De la mateixa manera, el Departament es nega a recuperar l'horari del professorat anterior a les retallades, i a revertir l'increment del 10% en la càrrega lectiva (en detriment de la resta de tasques

de programació, coordinació, i atenció a famílies), a banda de la sobrecàrrega burocràtica progressiva i constant a què se sotmet els docents i les direccions.

Convindria recordar que en el moment d'implantació de la LOGSE (1997) la perspectiva era reduir la càrrega lectiva (de 18h a 15h a secundària) en favor de les molt necessàries hores dedicades a les tutories, el seguiment de l'alumnat i la relació amb les famílies. Avui, 23 anys més tard, totes aquestes tasques, més les inútils i enrevessades tasques burocràtiques, són assumides amb una jornada lectiva de 19h, a costa del sobreesforç i del *burn-out* de part dels nostres docents.

A aquest panorama cal afegir-hi les mancances pel que fa a la dotació de PAS als centres, especialment greu als serveis educatius, les escoles rurals i als centres petits, en els quals direccions i docents acaben assumint tasques que els sobrepassen i jornades laborals que només poden ser qualificades d'explotació.

El cinisme de parlar d'excel·lència tot precaritzant els professionals de l'educació

Els diferents governs i conselleries d'Educació (o Ensenyament) no tan sols han fet seu el programa neoliberal, sinó també el cínic discurs de l'excel·lència en un context de precarització de les condicions de treball, tant pel que fa a les estrictament laborals, com a la dotació de recursos materials i estructurals. En termes d'inversió, la tristament famosa LEC ha estat paper mullat i la despesa en educació queda a anys llum de la mitjana dels estats de la UE, el 6% del PIB.

Així, a partir de la LEC i els Decrets de Direccions, Autonomia de Centres, i Plantilles, es pretén assolir una "excel·lència acadèmica" laminant la democràcia als centres i introduint la gestió privada d'uns insuficients recursos humans i materials (i, en paral·lel, obrint la porta a abusos i nepotismes). És a dir, per obra i màgia del mercat i la competència - o sigui, a través de la coacció i l'explotació - un sistema infradotat ha de ser capaç de formar una ciutadania "competent", útil al sistema, i no pas lliure o crítica.

En aquest sentit, s'entén un índex d'interinitat impresentable (superior al 30% i molt llunyà del 8% marcat per les directrius europees), els indignes contractes a terç de jornada, la inestabilitat laboral i la manca de perspectives de promoció professional en què treballen bona part dels docents.

Els casos més extrems d'explotació i abús els trobem, però, en el personal de suport a l'aula, les Tècniques d'Educació Infantil (TEI), Tècniques d'Integració Social (TIS), etc., un sector que caldrà desenvolupar i atendre per tal de donar resposta als temes d'inclusió i tractament de la diversitat, i que viu en la precarietat contractual, marcada per la temporalitat, la inestabilitat, etc.

Planificar sobre projeccions "a la carta": cronificar la insuficiència de recursos públics

En el procés de desballestament del sistema educatiu públic (i, sovint, el seu relegament a un paper assistencial i subsidiari de la xarxa privada-concertada), hi juga un paper important la (des-)planificació. La trampa consisteix a prendre sempre la projecció demogràfica més baixa com a base de la planificació escolar, quan la realitat històricament comprovada és que la que s'acaba complint és la mitjana-alta.

A això cal afegir-hi que sovint no es tenen en compte les tendències de mobilitat geogràfica i les fluctuacions territorials de la població nouvinguda, amb la consegüent proliferació de casos de saturació de centres per "matrícula viva" o d'acumulació inesperada d'alumnes amb necessitats específiques en centres que no disposen ni dels recursos, ni de l'estructura organitzativa adient per

acollir-los.

D'aquesta manera, la successió de diferents cicles demogràfics, lluny d'utilitzar-se per reforçar el sector públic en etapa expansiva i millorar-ne la qualitat en etapes de contracció, suposa la reducció d'oferta en etapes de contracció i l'ampliació d'oferta privada, acompanyada sovint de la segregació de l'alumnat nouvingut i amb NEE en centres públics en èpoques d'expansió demogràfica.

Improvisacions, operacions de maquillatge i cortines de fum

La implantació de l'agenda neoliberal ha anat i va acompanyada de diferents operacions de maquillatge i d'un reguitzell d'improvisacions sovint venudes com a eines de millora del sistema sense cap base pedagògica i sociològica, i sempre, això sí, a baix cost, a cost zero, o fins i tot afavorint la fuga de recursos públics a la iniciativa privada.

Val la pena remarcar la importància que en aquest context de guerra ideològica i d'imposició de l'agenda neoliberal han anat adquirint diverses institucions i lobbys -dels quals la Fundació Bofill n'ha esdevingut el principal exponent- que donen cobertura teòrica i fins i tot actuen com a promotors de les principals agressions al sistema públic i als drets laborals dels docents.

Així, i de nou sota el mantra de l'excel·lència, hem vist com es desviaven recursos públics a promoure les certificacions ISO dels centres, una pràctica privatitzadora que suposa, de fet, un atac a la qualitat de l'educació en centrar l'avaluació en aspectes purament formals que ofeguen de burocràcia els docents i menystenen absolutament els criteris pedagògics o socials. Ras i curt: amb diners públics, una empresa privada pot certificar la suposada qualitat d'una escola pública prescindint completament del seu projecte educatiu o de si és una escola segregadora, sempre, això sí, que empleni la paperassa i utilitzi els models de documentació imposats des de l'empresa.

També sota el paraigua de la "innovació", el programa Escola Nova 21 significava un incentiu per fomentar la competició entre centres públics bo i responsabilitzant exclusivament els docents de l'èxit acadèmic dels alumnes, emascarant així els factors socials que creen l'exclusió social. De fet, s'explicitava en el contracte d'adhesió "*el compromís del claustre a treballar les hores necessàries fora de l'horari lectiu per implementar els projectes*". Així, aquest suposat incentiu ha acabat concretant-se en pràctiques abusives i denúncies per assetjament laboral contra algunes de les direccions més entusiastes del projecte.

Actualment, assistim a la promoció indiscriminada dels instituts-escola com a nova panacea de la innovació educativa. La generalització d'aquest model, que podria tenir justificació en casos puntuals per condicions geogràfiques i demogràfiques, suposa un frau de llei en el sentit que significa la implantació encoberta d'un nou model educatiu sense un debat a fons del que això implica, ja que es desautoritza absolutament el model d'escolarització implantat per la LOGSE; això obligaria a replantejar d'arrel la xarxa de Secundària, si és que es vol mantenir una mínima oferta pública viable d'estudis postobligatoris.

Ningú ha plantejat les repercussions psicològiques, pedagògiques i socials de retenir els adolescents als centres de primària, ni els conflictes i perjudicis derivats de la gestió de dos marcs de condicions laborals diferents en un mateix centre. De fet, en massa casos, la creació d'instituts escola respon o bé a un intent exasperat de minimitzar les necessàries inversions, o al populisme consistent en donar resposta a demandes que poden incrementar de facto les dinàmiques de segregació encara que s'emparin sota el discurs de la coherència pedagògica.

A aquesta desorientació cal sumar-hi nyaps com l'aprovació d'un Decret d'Inclusiva aparentment exemplar sense dotar el sistema dels recursos necessaris per aplicar-lo, amb la qual cosa s'acaba

produint sovint un greuge en el mateix alumnat i en unes famílies a les quals se'ls creen unes expectatives que la mancança pressupostària farà impossible d'assolir.

En la mateixa línia, el publicitat Pla contra la Segregació Escolar continua reduint-se a una sèrie de mesures puntuals, sense atacar l'arrel del problema: l'existència d'una doble xarxa escolar a Catalunya, i, per tant, sense apuntar vers la solució estructural: una única xarxa pública dotada dels recursos humans i materials suficients per poder encarar la seva tasca integradora i superadora de les desigualtats i la lluita activa contra les pràctiques excloents i segregadores. En aquest sentit, clama al cel que en alguns casos aquest pla estigui essent utilitzat com a excusa per al tancament de línies públiques i l'afavoriment de l'oferta privada.

La Formació Professional, una reforma sense recursos cap a la mercantilització?

A finals del curs 2018/19 el Departament d'Ensenyament es va haver de fer enrere en la seva proposta de reforma de la Formació Professional a Catalunya. La idea, de nou, era la mateixa: pretendre que una reforma "low cost" podia donar sortida a les mancances del sistema actual i, per tant, acabar definint i aplicant un model supeditat als interessos estrictament monetaris i curt-terministes d'una part de l'empresa privada en detriment d'una formació integral dels treballadors.

En aquest sentit, caldrà estar especialment amatents que la reforma, actualment en teòric procés de discussió tot i la manca de transparència i de sistematització del debat, acabi garantint uns continguts curriculars que promoguin l'autonomia i el creixement personal de l'alumnat, tot defugint la robotització dels estudiants.

Cal combinar la formació general als centres educatius (acadèmica, FOL...) amb unes pràctiques a l'empresa correctament planificades, realitzades en les condicions necessàries, i amb un seguiment, tutorització i valoració des de paràmetres educatius i formatius per evitar que la reforma acabi essent una simple provisió de mà d'obra barata. Caldrà, per tant, garantir la revalorització del paper del professorat d'FP en tot el procés, evitant les retallades de plantilla explícites o encobertes.

Alhora, és necessari acabar amb el llarg procés de privatització patit especialment a la Formació Professional, que en els darrers anys ha deixat fora del sistema milers de potencials estudiants per motius econòmics, i garantir una oferta pública suficient i de qualitat, tant en els Cicles Formatius Mitjans i Superiors, com en els ensenyaments professionalitzadors de nivell inicial, plans de transició al treball, etc.

Criteris i mesures urgents per a una política de construcció d'un sistema públic d'educació:

Tot i que caldran anys per corregir la situació actual i bastir una única xarxa educativa pública i de qualitat que doni resposta als drets i necessitats de la nostra societat, hi ha una sèrie de mesures i criteris que caldria tenir en compte ja des d'avui, moment en què es debaten els pressupostos per al proper any per poder apuntar a un veritable canvi de paradigma que rescati l'escola catalana del pou on el neoliberalisme l'ha anat enclotant.

Algunes són a mig termini i caldrà iniciar urgentment el debat apuntant mesures ja aplicables el curs vinent, d'altres són criteris generals per avançar vers un model d'escola inclusiva, igualitària, de qualitat, que vetlli per la promoció professional dels treballadors de l'educació, i, finalment, hi ha mesures d'emergència pressupostària per revertir les retallades en drets i en qualitat.

N'apuntem unes quantes, a banda de les ja comentades pel que fa a la reforma de l'FP, amb el compromís de treballar conjuntament amb la resta de sindicats de l'educació i en el marc del MUCE per aconseguir la seva implementació:

-

Increment progressiu dels pressupostos d'educació per assolir, el 2023, l'objectiu del 7% del PIB (mitjana dels països europeus més avançats)

-

No tancar ni una línia pública. Aprofitar els descensos demogràfics, si és que es donen, per reduir ràtios i apropar-nos als 20 i 25.

- Augment de les places d'oposició fins a arribar al 8% d'interinitat en 4 anys.
- Pla d'Estabilització d'Interins, i avaluació objectiva i democràtica de la tasca docent.
- Desaparició dels contractes a terç de jornada, substituint-los per contractes a mitja jornada.
- Reducció de la jornada lectiva, i més hores per a tutories i innovació.
- Desburocratització urgent i a fons de la tasca docent i de les direccions.
- Dignificació i estabilitat laboral de TEI, TIS, etc. (passar a funcionariat o interins amb estabilitat), i un augment de les plantilles.
- Recursos humans i materials suficients per a l'aplicació del decret d'inclusiva.
- Dotació de PAS suficient, especialment en escoles rurals i centres petits.
- Pla per desenvolupar una xarxa pública d'escoles bressol que doni resposta a les necessitats reals.
- Prohibició de destinar recursos públics a les certificacions ISO. Reforma i nous criteris per al cos d'inspectors: menys burocràcia, més suport a la tasca docent, visió socioeducativa.

- Planificació sobre bases demogràfiques realistes i a partir del criteri de garantir una oferta pública suficient.
- Pla d'incorporació de centres privats a la xarxa pública.
- Debat públic i a fons sobre el model educatiu (etapes, tipologia de centres, etc) a partir de criteris pedagògics i socials.

Barcelona,
21 de gener de 2020

Permanent
de la Sectorial d'Educació de la INTERSINDICAL-CSC